

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Nekopíruj moje graffiti: Autorskoprávní ochrana děl na hraně protiprávnosti podle práva Anglie a Walesu (část I. - graffiti)

Autorské právo je vylučné majetkové a osobnostní právo, které spadá do oblasti práva duševního vlastnictví. Smyslem autorského práva je chránit tvůrčí úsilí vynaložené fyzickou osobou (autorem), které je vyjádřeno ve vnímatelné podobě a které představuje jednu z kategorií "díla" definovaných zákonem, z nichž některé rovněž vyžadují, aby dílo bylo "originální".[1] Cílem tohoto článku je zejména upozornit na problematiku ochrany autorských děl, která byla vytvořena nelegálním způsobem, nebo která jsou na hraně protiprávnosti. Toto téma a otázky s ním spojené jsou značně obsáhlé, proto autor poukazuje, že tento článek je stručnou ochutnávkou daného tématu.

Mezinárodní úmluvy

Tento článek předkládá, že copyright by měl být dostupný pro všechna díla splňující zákonné požadavky bez ohledu na jejich (potenciálně nelegální) obsah nebo způsob vzniku (tj. měl by být obsahově neutrální), protože autorské právo by mělo sloužit k ochraně svobodného projevu, podpoře umění a tudíž i rozvoji společnosti. Tento přístup je zakotven mj. v dohodě TRIPS[2] a Bernské úmluvě,[3] které stanoví, že autorskoprávní ochrana vzniká vytvořením díla bez nutnosti jakýchkoli formalit (např. registrace), čímž je vyloučen prostor pro kontrolu a hodnocení díla z hlediska jeho obsahu a/nebo způsobu vzniku za účelem jeho autorskoprávní ochrany. Průvodce Bernskou úmluvou[4] navíc uvádí, že hodnota, přínos nebo účel díla nejsou pro požívání a výkon autorských práv relevantní, a zdůrazňuje všeobecnou autorskoprávní ochranu všech děl bez ohledu na způsob nebo formu vyjádření.

Tím, že copyright poskytuje ochranu dílu automaticky, bez jakýchkoli formalit, bez ohledu na jeho obsah nebo způsob vzniku, může podpořit svůj účel ochrany tvůrčího projevu a současně může podpořit svobodu slova (resp. projevu), jak je stanoveno v článku 10 EÚLP.[5] zejména "bez zásahu veřejné moci", a v článku 19 Všeobecné deklarace lidských práv (UDHR). Optikou ustanovení o svobodě projevu a čl. 27 odst. 2 UDHR bylo autorské právo dokonce považováno za "lidské právo rovnající se svobodě projevu".[6] Lze tedy říci, že význam autorského práva jako nástroje na podporu, nebo dokonce jako práva rovnajícího se svobodě projevu prostřednictvím autorského díla byl obecně přijat, zejména v jurisdikcích anglosaského práva (common law).[7]

Hlavními tématy diskusí o dílech s nelegálním prvkem jsou v současné době autorská práva ke graffiti a pornografii. Tento článek se zabývá problematikou graffiti, zatímco **autorskoprávní ochrana pornografie bude diskutována v jiném článku.**

Graffiti

Graffiti (nejrůznější nápisy, zejména písmena a slova, na veřejných plochách) jsou z velké části vytvářeny nelegálně - konkrétně bez souhlasu vlastníka nemovitosti popř. jiné movité věci ("veřejné plochy"), na níž je dílo umístěno. V nedávné době se objevily případy, kdy korporace (např. módní řetězec) použila graffiti pro svou kolekci oděvů bez souhlasu jeho autora.[8] V takových případech

může obsahově neutrální copyright sloužit jako užitečný nástroj ochrany graffiti umělců před neoprávněným užitím (resp. protiprávním přivlastněním) jejich děl a jejich následným komerčním využitím (resp. zneužitím) ze strany korporací.

Takové nežádoucí komerční využití by mohlo být považováno za bezdůvodné obohacení, pokud by se korporace obohatila na úkor umělce do té míry, že by výtěžek z prodeje díla (vyobrazeného na kolekci oděvů) připadl korporaci, která nemá právní titul k dílu, a nikoli umělci, který dílo ve skutečnosti vytvořil a tudíž k němu požívá veškerá autorská práva.

Nečisté ruce

Anglické (a americké) soudy mohou obecně akceptovat ekvitní obhajobu pomocí tzv. doktríny nečistých rukou (unclean hands doctrine), kterou může žalovaná strana - korporace uplatnit v dané věci a tvrdit, že žalobkyně - graffiti umělkyně, jejíž dílo bylo zneužito, se nemůže domáhat náhrady škody z důvodu, že při tvorbě díla jednala protiprávně (např. neoprávněně vstoupila na cizí pozemek nebo způsobila škodu na majetku), a proto by bylo nespravedlivé pomoci žalobkyni, která nepřichází k soudu s čistýma rukama. Je však třeba poznamenat, že protiprávní jednání (vniknutí na cizí pozemek, poškození majetku) v tomto případě přímo nesouvisí s předmětem sporu (neoprávněným užitím díla), tj. žalovaná nebyla obětí daného protiprávního jednání (na rozdíl od vlastníka veřejné plochy). Umělkyně by navíc musela být nejprve uznána vinnou z protiprávního jednání příslušným orgánem (nejpravděpodobněji trestním soudem), aby bylo možné tuto doktrínu uplatnit.

Kromě toho, obhajoba nečistých rukou v případě týkajícího se porušení autorských práv byla odmítnuta rozhodnutím amerického soudu ve věci Mitchell Brothers,[\[9\]](#) kde soud rovněž konstatoval, že "všem tvůrčím dílům (ve formátu podléhajícím autorskému právu) [má být] poskytnuta autorskoprávní ochrana bez ohledu na [jejich] předmět nebo obsah."

Jak bylo uvedeno výše, copyright by měl poskytovat obsahově neutrální ochranu všem dílům, která splňují požadavky na ochranu, a to i v případě, že dílo bylo vytvořeno nelegálně nebo je na hraně protiprávnosti. Je však třeba uznat, že i vlastníci veřejných ploch mají svá práva a zájmy, které nelze popírat. Jejich vlastnické právo je rovněž chráněno mezinárodními úmluvami o lidských právech.[\[10\]](#) Je tedy třeba vyvážit práva a zájmy zúčastněných stran, kterými jsou samotní umělci, vlastníci veřejných ploch a případně také komerční uživatelé, kteří mají zájem dílo využívat. V tomto kontextu zaznívají návrhy nových přístupů k autorskému právu,[\[11\]](#) které se snaží vyvážit práva zúčastněných stran; i když žádný z nich není bezvadný, lze je vyzvednout alespoň za snahu řešit tuto nevyjasněnou otázku.

Soudy ve Spojeném království se dosud přímo nezabývaly autorskými právy k nelegálně vytvořeným graffiti, a proto neexistuje judikatura, která by se k této otázce výslovně vyjadřovala. CDPA[\[12\]](#) mlčí o tom, zda se copyright k nelegálně vytvořeným dílům uděluje (či nikoli). Uvádí však, že vymáhání autorských práv může být omezeno z důvodu veřejného zájmu. Podobný postoj zaujímá i český autorský zákon, který vylučuje, aby díla, u nichž je veřejný zájem na vyloučení z ochrany, nebyla předmětem autorskoprávní ochrany.[\[13\]](#) Ani ve Spojeném království, v USA, ani v České republice není tedy otázka autorskoprávní ochrany nelegálně vytvořených graffiti dosud definitivně vyřešena. Je však třeba připomenout, že v případě neudělení autorských práv může být dílo volně šířeno, což vyvolává otázku, co je více ve veřejném zájmu - zda volné, neomezené šíření díla na hraně protiprávnosti (při neudělení autorských práv), nebo zasazení takového díla do rámce právních pravidel, který kromě práv zahrnuje také omezení (při udělení autorských práv).

Zatím nejrelevantnějším anglickým soudním sporem je *Creative Foundation v. Dreamland Leisure Ltd* [2015] EWHC 2556 (Ch), kde soud posuzoval, zda část zdi obsahující nástěnnou malbu vytvořenou graffiti umělcem Banksym a vyříznutou nájemcem patří pronajímateli (vlastníkovi veřejné

plochy). Vrchní soud (*High Court*) rozhodl, že část zdi obsahující Banksyho dílo je movitou věcí patřící pronajímateli, a co je pro tuto diskusi obzvláště důležité, *obiter* uvedl, že autorská práva k nástěnné malbě patří *prima facie* Banksymu. Za zmínku rovněž stojí, že se soud nezabýval zákonností díla. To lze tedy považovat za náznak toho, že anglické soudy mohou být otevřené autorskoprávní ochraně nelegálních graffiti.

Je třeba zdůraznit, že tento článek nepodporuje ani nepodněcuje k nezákonné činnosti jako takové, ale snaží se rozpoznat hlubší hodnoty, které se za diskutovanými záležitostmi skrývají - tj. nenavrhuje se, aby lidé vnikali na cizí pozemky nebo ničili cizí majetek s argumentem, že vytvořili umělecká díla a jsou tedy chráněni autorským právem; smyslem je však zdůraznit základní práva uznaná mezinárodními smlouvami, jako je svoboda projevu, která by měla být dostupná všem členům společnosti bez ohledu na jejich původ nebo schopnost se vyjádřit. Autor se domnívá, že přiznání autorských práv kterémukoliv dílu, které splňuje zákonné požadavky na autorskoprávní ochranu, slouží širšímu účelu podpory svobody projevu a že omezení autorských práv u děl na hraně protiprávnosti nechrání veřejný zájem, neboť umožňuje jejich neomezené šíření.

Aneta Kluková LL.B.,
právníčka

P / R / K

ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ

[PRK Partners s.r.o. advokátní kancelář](#)

Jáchymova 2
110 00 Praha 1

Tel.: +420 221 430 111

Fax: +420 224 235 450

e-mail: prague@prkpartners.com

[1] Protože článek diskutuje zejména úpravu podle práva Anglie a Walesu, popř. Spojených států, jsou pojmy "autorské právo" a "copyright" používány zaměnitelně.

[2] The Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS) - Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví

[3] Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl z roku 1886, ve znění Pařížské revize z

roku 1971

[4] Guide to the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works (Paris Act, 1971)
- Průvodce Bernskou úmluvou

[5] Evropská úmluva o ochraně lidských práv

[6] Marc Randazza, "Freedom of Expression and Morality-Based Impediments to the Enforcement of Intellectual Property Rights" [2015] 16 Nev LJ, 219-220

[7] např. čl. I(8)(8) Ústavy Spojených států amerických;

Eric Barendt, Freedom of Speech (2nd edn, OUP 2005), 254

Lionel Bently et al, Intellectual Property Law (5th edn, OUP 2018), 41

[8] viz např. Joseph Tierney v. Moschino S.p.A. et al, US DC of California, Docket No. 2:15-cv-05900 (5 August 2015)

H&M Hennes & Mauritz GBC AB v Williams, US District Court of New York, case no 1:18-cv-01490-ENV-PK (9 March 2018)

Williams et. Al v. Roberto Cavalli S.p.A. et al., US District Court for the Central District of California, Case No. 2:2014cv06659 (25 August 2014)

[9] Mitchell Bros., v. Cinema Adult Theater, 604 F.2d 852 (5th Cir. 1979) odst. 854; n.b.: vlastní překlad zmíněné citace

[10] např. čl. 17 UDHR; nebo čl. 1 protokolu 1 EÚLP

[11] viz např. Paula Westenberger, "Copyright protection of illegal street art and graffiti artworks" in Enrico Bonadio, Copyright in Street Art and Graffiti: A county by country legal analysis (CUP 2019) 55

Enrico Bonadio, "Copyright protection of Street Art and Graffiti under UK Law" [2017] 2 IPQ 188

Eldar Haber, "Copyrighted Crimes: The Copyrightability of Illegal Works" [2013-2014] 16 Yale JL & Tech 485

Danwill Schwender, "Promotion of the Arts: An Argument for Limited Copyright Protection of Illegal Graffiti" [2008] 55 JCS USA 260

[12] Copyright, Designs and Patents Act 1988 - britský zákon o autorském právu, vzorech a patentech z roku 1988

[13] §3, písm. a) zákona č. [121/2000](#) Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)